

Literatūros rūšys

Epika

-tai pasakojamoji, įvykius aprašanti eiliuota ir prozinė literatūra.

Epo kūrinuose žmogus vaizduojamas vienokiame ar kitokiame aplinkybėse, tarp kitų žmonių, nuklystama į platų aplinkos, gamtos, buities ir įvairiausių kitokių gyvenimo reiškinių vaizdavimą. Kompozicijos pagrindas – veikėjai, fabula, įvairūs fabulą papildantys aprašymai. Dar viena svarbi epinių kūrinių sistema – **pasakotojas**. Tarp pasakotojo ir autoriaus beveik visada būna didesnė ar mažesnė distancija; tapatinti pasakotoją ir autorių netikslinga, nes rašytojas kuria pasakotoją, kaip ir visa kūrinys. Paprastai pasakotojas meninio mąstymo lygiu, kalbėjimo stiliaus ypatumais esti artimas tos aplinkos, kurią kūrinys autorius vaizduoja. Epinių kūrinių veikėjai yra „pasakotojo valioje“. Pasakotojas juos „rodo“ skaitytojui: praneša, kuris veikėjas ką ir kaip veikia, ką mąsto, kalba, išgyvena, kaip su kuo elgiasi ir t. t. Žodžiu, tarp veikėjo ir skaitytojo yra pasakotojas.

Lyrika

-tai kūriniai (paprastai eiliuoti), perteikiantys individo išgyvenimus, išpūdžius, nuotaikas, mintis. Lyrika yra žmogaus jausmų ir minčių vaizdavimas. Lyrikoje dominuoja tai, kas yra subjektyvu – dvasinė žmogaus būseną, jausmai, nuotaikos, emocionalios mintys. Išorinis pasaulis vaizduojamas tiek, kiek jo reikia lyrinio subjekto išgyvenimams išreikšti. Eilėraščio centre – lyrinis subjektas, arba lyrinis „aš“, rečiau vadinamas lyriniu pasakotoju. Lyrinis „aš“ neturėtų būti tapatinamas su autoriumi (skirtumas nenurodomas tik žemesniosiose mokyklos klasėse). Nors dažnai teigiama, kad lyrika – poeto asmenybės išraiška, tačiau iš tikrųjų tarp autoriaus ir lyrinio „aš“ yra didesnė ar mažesnė distancija. Poetas išdainuoja ne vien savo, bet apskritai žmogaus jausmus, siekius, idealus, išpūdžius, nuotaikas, t. y. apibendrina žmonių išgyvenimus.

Drama

-tai kūriniai, kuriuose vaizduojamieji įvykiai, reiškiniai atsiskleidžia per veikėjų kalbą (dialogus ir monologus) ir kurie paprastai yra skiriami vaidinti teatre.

Dramoje kitaip negu epe ir lyrikoje beveik nėra literatūrinio subjekto. Kiti komponentai yra tie patys kaip ir epinių kūrinių – veikėjai, veiksmas, fabula, laikas, erdvė. Tačiau dramoje viskas yra ypatingai centruota, sutelkta apie pagrindinę problemą, pagrindinį **konfliktą**. Dramos veikėjai yra individualybės, ryškūs konfliktiški charakteriai. Jie nėra tokie įvairiapusiai, kokie galimi epo kūrinuose. Veikėjų interesai, veiksmai nukreipti į pagrindinį siekimą, turimą tikslą (valdžios, laisvės, vedybų, keršto ir t. t.), kiti veikėjai sudaro kliūtis, stiprina įtampą, sukelia atoveiksmį. Todėl dramoms veiksmo šaltinis, išeities taškas yra susidariusi *konfliktinė situacija*, vadinama **kolizija**. Dramos veiksmas dinamiškas, centruotas, vieningas. Centruota ir erdvė bei laikas. Paprastai fabula apima neilgą laiko atkarpą, veiksmo vieta retai keičiasi. Dramoje nėra gausių detalių, tekste beveik nėra pasakotojo. Jo buvimo žymės išlikusios tik **remarkose** (autoriaus pastabose), kuriose pateikiama glausta informacija apie veikėjus (jų amžių, profesiją, išvaizdą, judėjimą scenos erdvėje, scenovaizdą).